

A művi abortusz — a demográfia nézőpontjából

Ebben a rövid cikkben csak a demográfia tudományának szempontjából foglalkozom a művi abortusszal kapcsolatos igen bonyolult — etikai, filozófiai, pszichológiai, orvosi kérdéseket is felvető — problémával. Tehát arra térek ki, hogy 1. milyen demográfiai hatásai vannak a művi abortusznak, 2. milyen hatásokkal járnak a művi abortuszra vonatkozó különböző jogszabályok, 3. milyen tendenciák figyelhetők meg a művi abortuszok gyakoriságának alakulásában és a jogszabályi rendezésben.

Nem kétséges, hogy a művi abortusz komoly beavatkozás a nő szervezetebe, és hogy lehetnek *súlyos vagy kevésbé súlyos egészségi kárai*. A legális és ennek megfelelően minden esetben egészségügyi környezetben végzett művi vetelés okozta halálozás ma már egészen alacsony szintre süllyedt, különféle szövödmények azonban előfordulnak és meddőséget, spontán vetélést okozhatnak. *Tömeges demográfiai hatásai közül a koraszülési valószínűség megnövekedése a legsúlyosabb*. Hazánkban a koraszülések aránya igen magas: az újszülötteknek közel 10 százaléka 2500 grammnál kisebb súlyú (ez a súlyhatár a koraszületés egyik demográfiai definíciója) és közel 9 százaléka születik a 37. hét előtt (ez a másik definíció). A magyarországi csecsemőhalandóság is lényegesen magasabb (ezer csecsemő közül 15 hal meg egyéves életkorának elérése előtt), mint a hasonló gazdasági fejlettségű és egészségi ellátású országokban, a csecsemőhalandóság pedig sokkal nagyobb (ezer 2500 grammnál kisebb súlyú újszülött közül 106 hal meg) a koraszülöttek között. Így a magas csecsemőhalandóságban is lényeges szerepet játszik a művi abortusz. Az életben maradó koraszülöttek körében az átlagnál nagyobb a különféle kisebb egészségi károk, hátrányok előfordulásának valószínűsége. Ezért különösképpen veszélyes döntés művi abortuszhoz folyamodni, ha a nő a későbbiekben gyermeket kíván világra hozni.

Ezért biztosan állíthatjuk, hogy a jelenleg a fejlett társadalmakban elterjedt születésszabályozási módszerek közül a művi abortusz a messzemenően legtöbb káros hatással jár. Hozzá kell tenni, hogy a művi abortusz veszélyessége erősen függ attól, hogy a megtermékenyülés után mennyi idővel kerül rá sor (ez az egyik indoka annak, hogy a legtöbb országban csak az első három hónapban engedélyezik) és milyen módszerrel végzik.

A művi abortusz jogi szabályozásáról folyó magyarországi vitában többször felbukkan az az érv, hogy a művi abortusz engedélyezettsége miatt alacsony a magyar születésszám, tehát mintegy ez az egyik oka annak, hogy évek óta többen halnak meg Magyarországon, mint ahányan születnek. En-

nek azonban ellentmondani látszanak a tények. Kétségtelen ugyan, hogy mind a művi abortusznak régóta fennállt büntetőjogi üldözését szigorúan elrendelő 1953. évi minisztertanácsi határozat — az úgynevezett „Ratkó-törvény” — után és az 1950-es évek közepén bevezetett a liberális szabályozást némileg korlátozó 1973. évi minisztertanácsi határozat után néhány évig kisebb születésszám „hullámhegy” következett, ez azonban mindkét esetben a későbbre tervezett születések előbbrehozatalából származott, a női nemzedékek „befejezett termékenységet”, vagyis az életük folyamán szült gyermekeik átlagos számát nem érintette. Hasonlóképpen nem volt hatása a művi abortuszra vonatkozó jogszabályok 1954 és 1956 közötti, majd az 1980-as évekbeni fokozatos liberalizálásának sem. A házasságok gyermekeinek száma az 1950-es évek közepe után az évtizedekkel korábban megindult lassú, de egyenletes csökkenési tendenciát folytatta, majd az 1970-es években stabilizálódott, sőt az 1940 után született női nemzedékekben — amelyek tehát az 1960-as évek második fele után érték el 20. éves életkorukat — egy hájszállyal emelkedett. Ez a gyermekszám körülbelül 5–10 százalékkal alacsonyabb annál, amely a szülei nemzedékének változatlan létszámú utánpótlását, vagyis az egyszerű reprodukciót biztosítaná.

Más fejlett országok tapasztalatai is azt látszanak alátámasztani, hogy a művi abortusz liberalizálása nem játszott szerepet a gyermekszám csökkenésében. Ezzel szemben a demográfiai szakirodalom „híres esete”, a művi abortuszokra vonatkozó szabályok nagyfokú szigorítása Romániában 1966-ban lehetőséget nyújt annak bizonyítására, hogy ennek milyen káros demográfiai hatásai lehetnek: megnőtt a csecsemőhalandóság, a halvaszületések aránya, a szüléssel kapcsolatos anyai halandóság, a spontán vetélések (feltehetően titkos, illegális abortuszok) okozta halandóság, az állami gondozásba adott gyermekek száma, a fogyatékos gyermekek aránya stb. Nagyon kétséges viszont, hogy a született gyermekek száma ténylegesen mennyivel nőtt: a hullámhegyeket ugyanis egy-két éven belül csökkenés követte, erre a politikai vezetés újabb szigorításokkal reagált, ezek azonban csak átmenetileg állították meg a csökkenést. A célként kitűzött 30 milliós román népesség mindenestre távolról sem valósult meg, és a forradalom után az új vezetés egyik első intézkedése volt a rendkívül népszerűtlen abortusztilalom eltörlése.

A távolabbi múltban a nemzetiszocialista Németország próbálta még drasztikusabb eszközökkel tiltani a művi abortuszt és ezzel a német népesség számát növelni. (A háború alatt titkos művi abortuszokat végrehajtó bábaasszonyokat kivégeztek.) A német női nemzedékek átlagos gyermekszáma nem nőtt kimutathatóan ezeknek az intézkedéseknek a hatására.

Ezért a világ demográfusai körében általánosan elfogadottnak látszik az a tétel, hogy *a művi abortusz lehetőségeinek korlátozása nem vezet a gyermekszám tartós növekedéséhez*, viszont számos negatív demográfiai következménye szokott lenni, tehát *népessedéspolitikai eszközként mindenképpen kerülni kell*.

Ettől teljesen függetlenül állítható azonban, hogy a gyermekszám Magyarországon — és ma már Írország kivételével minden fejlett országban — annyira alacsony, hogy előbb-utóbb a népességszám fogyását és a népesség korösszetételének lényeges öregedését okozza (hacsak igen nagyszámú fiatal felnőtt bevándorlót nem fogadnak be ezek az országok,) és gazdasági és társadalmi megfontolások alapján kívánatos lenne legalább az egyszerű reprodukciót biztosító gyermekszámot elérni. Ezt többek között a gyermekes csa-

ládok anyagi terheinek családi pótlékkal és hasonló eszközökkel való csökkentése útján lehet elősegíteni.

Magyar és külföldi tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy a művi abortuszokra vonatkozó jogszabályok az abortuszok tényleges számát sem befolyásolják tartósan. Kétségtelen, hogy a művi abortuszoknak az 1950-es évek közepén történt szabaddá tétele után erősen megnőtt (1967-ben 207 ezerrel tetőzött) a művi abortuszoknak a statisztikában kimutatott száma. Az 1974-től érvénybe lépő korlátozás hatására 80 ezer körülire csökkent, de ezen a szinten megállt, sőt az utolsó években 90 ezerre emelkedett. Az 1969 után meginduló csökkenés a fogamzásgátló szerek kínálatának és használatának növekedésével függött össze. Az utolsó évekbeni újabb emelkedést nem tudjuk megmagyarázni, annál is kevésbé, mert közben a születések száma nagyjából változatlan maradt. Más országokban a kimutatott művi abortuszok száma a tilalom megszüntetése után általában nőtt (de ez feltehetően abból származott, hogy a titkos műtétek száma csökkent), majd lassú, de folyamatos csökkenés következett. Ez minden bizonnyal az egészségi, ezen belül a fogamzásgátlási kultúra emelkedésével függ össze. Jellemző, hogy Hollandiában, ahol a művi abortuszra vonatkozó intézkedések a magyarországiaknál sokkal megengedőbbek, a művi abortuszok száma sokkal alacsonyabb, mint nálunk. *A művi abortuszok számának nagyon kívánatos visszaszorítását ezért elsősorban a kultúra, és pedig nemcsak a fogamzásgátlási ismeretek, hanem mellettük a felelős magatartás terjedésétől remélhetjük.*

Fontos hozzátenni, hogy ma egy-két kivétellel (amilyen például Írország) minden fejlett és európai kultúrájú országban a magyarországi rendelkezésekhez hasonlóan meghatározott — többek között szociális — indok fennállása esetén vagy a nő kérésére engedélyezik a művi abortuszt, ugyanakkor legtöbbször a művi abortuszok száma kisebb, mint Magyarországon.

Tessedik Sámuel

... Valahányszor betegségbe estem, és testi gyengeségemnél fogva nem bírtam nehezebb teendőimet végezni, mindannyiszor új terveken és azok mi-képi valóításán törtem a fejemet, s fellábadásom után e terveket és gondolatokat még egyszer meghánytam, s gondolkodóbb barátaimmal közöltem s végre papírra tettem. Így keletkeztek többnyire az én eszméim, terveim, melyeket Isten segítségével valósítottam is, jóllehet első pillanatban kivihetetleneknek látszottak. A hit hiánya miatt nem cselekszünk gyakran, midőn tennünk kellene! Mily gyakran és mily hatalmasan kötötte Krisztus tanítványainak szívére ezen hitigazságokat, midőn a világba bocsátotta, és az ő követőinek hite mégis oly csekély! Ki hitte volna, hogy húsz, harminc, negyven, ötven év alatt annyit lehessen tenni — én magam sem, bármily erős hittem volt is.